

Dr. sc. Malin Akerstrom

BETRAYAL AND BETRAYERS

IZDAJA I IZDAJNICI: SOCIOLOGIJA IZDAJE

Dr. sc. Azra Adžajlić-Dedović

Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu

Malin Akerstrom profesorica je sociologije na Univerzitetu Lund u Švedskoj, sa posebnim interesom za formalne i neformalne oblike socijalne kontrole nasilja predstavljene u njenom doktorskom radu kroz tretman zatvorenika i nasilje u zatvorima. Ona je također članica Švedskog savjeta za prevenciju zločina, a bila i je gostujući profesor na Univerzitetu Kalifornija (USA). Pri tome, u naučnom fokusu Malin Akerstrom u kontinuitetu je izdaja, koju uvažena profesorica predstavlja kroz istraživanja provedena u švedskom pravosudnom sistemu, analizirajući istovremeno suradnju svih institucija koje dolaze u kontakt, kako sa žrtvama, tako i sa zatvorenicima, u švedskim zatvorima.

Knjiga nosi naziv „IZDAJA I IZDAJNICI : SOCIOLOGIJA IZDAJE“ i obuhvaća 149 stranica gusto pisanog teksta, bez proreda, pisanog fontom veličine 11, a autorica je u popisu literature navela više od 100 recentnih literaturnih izvora, koji su korišteni u izradi knjige. Prezentirana knjiga predstavlja anлізу različitih formi izdaje: izdaje pouzdanog diplomate koji povjerljive informacije prenosi neprijateljima države, radnika koji ne želi da se pridruži štrajku, informatora ili izdajnika u kriminalnoj grupi, pouzdanog kolege koji odluči izdati mračne tajne na svom poslu i drugih saradnika neprijatelja za vrijeme konflikta (rata) – kolaboracionista. Pored ovih formi izdaje autorica u knjizi predstavlja i druge oblike izdaja u svakodnevnom životu. Sa sociološkog aspekta pri tome je tangira više dimenzija ovog problema od samokontrole ili samodiscipline koju oni kojim su tajne povjerene moraju imati kako bi ih sačuvali, zatim fascinacije izdajom ILI ODNOSOM DRUŠTVA PREMA IZDAJNICIMA, do sociološkog elementa izdaje kao neuhvatljive imaginacije predstavljene kroz djelovanje masovnih elektronskih medija. Knjiga kroz izdaju nudi odgovore o odnosu pojedinca prema kolektivnom ili drugim kolektivima, kao i njenim refleksijam u odnosu na pojedince, grupe, kolektiv ili druge kolektive.

U prvom poglavlju pod nazivom „IZDAJA I IZDAJNICI“ Malin Akerstrom kroz komparaciju dvije studije slučaja predstavlja izdaju službenih lica i izdaju u svakod-

nevnom životu kako bi izvela zaključak o sveprisutnosti izdaje u našim životima kojim upravljaju interesi kao osnovni regulatori društvenih odnosa. Pri tome u posebnom podnaslovu predstavlja TAJNE kao tvorce društvenih veza, odnos društva prema izdaji, oblike izdaje, intenziviranje i ublažavanja utjecaja izdaje na društvene relacije, odnose i njene dosege.

Sljedeća važna tema je „TREĆA STRANA“ ili odnos društva prema izdajniku koje ga prihvata kao pouzdanog saveznika ili prezrenog suradnika, ili predstavljanje izdaje sa moralnog aspekta. Autorica pri tome posebnu pažnju posvećuje preziru, istezanju morala kako bi se opravdala izdaja, doušnicima, ili informatorima, kao poslu, i redefiniranju izdaje sa sociološkog i viktimološkog aspekta.

Nakon toga, autorica, u poglavlju pod nazivom „HEROJI ILI IZDAJNICI : DRUŠTVENE ULOGU OMOGUĆAVAJU DVA DRAMATIČNA I SUPROSTAVLJENA TIPA“, kroz interesantne slučajeve izdaje publicirane u medijima raspravlja o dvostrukoj ulozi izdajnika koji za jedne postaju heroji, a za druge „neprijatelji države“, ili „izdajnici radnih organizacija“, ili „izdajnici porodice“. Radi toga se u narednom poglavlju pod nazivom „NEUTRALNOST KAO IZDAJA“ ona osvrće na neutralnost kao društveni stav koji doprinosi izdaji ili je u vezi sa izdajom osobe, porodice, radne organizacije ili društva i države u cijelosti. Pri tome posebnu pažnju posvećuje predstavljanju neutralnosti kao principa na kojim je bazirana pravednost kroz ulogu medijatora ili medijaciju kao alternativni način rješavanja društvenih konflikata.

U poglavlju pod nazivom „IZBJEGAVANJE IZDAJE“ autorica objašnjava kako opće društvene sile smanjuju izdaju, te kako je moguće prevenirati izdaju ubuduće, osvrćući se pri tome na šutnju, samokontrolu, kontrolu drugih, dileme u kontekstu svijesti, sumnji, pomoći okoline, pregovaranja i pregovarača. Nakon toga, Malin Akerstrom kroz analizu jednog konteksta ili doušnika-informatora o zločinu predstavlja posebne dvije grupe zatvorenika: seksualne prestupnike i informatore - kako bi identificirala karakteristike i društvene odnose unutar grupe posebno obrađujući njihov status „izopćenika u zatvorima“.

Na kraju knjige, autorica nastoji definirati značaj i ulogu tajnosti i tajne u narušavanju društvenih odnosa predstavljajući isto kroz izdaju i izdajnike kao posebne društvene grupe koje egzistiraju u svim društvenim sferama, osvrćući se pri tome na posljedice izdaje u kontekstu trajnog narušavanja društvenih odnosa, kao i u odnosu na izdajnika. Pri tome, Malin Akerstrom nudi rješenja ili moguće načine prevencije, uz uvažavanje različitih teorijskih koncepata koje koristi za podupiranje svojih argumenata ili sa kojim polemiše do kraja knjige.

Knjiga predstavlja vrijedno i značajno naučno-stručno djelo iz područja vrlo aktualne problematike sociologije izdaje. Rukopis je didaktički uspješno oblikovan jer je pisan jasnim, odmjerenim i konciznim stilom, i predstavlja cjelovitu studiju o posve ozbiljnim činjenicama, s ozbiljnim zaključcima najširih razmjena i – mogli bismo reći – ponekad gotovo s vizionarskim predviđanjima zbivanja.

Posebna vrijednost ove jedinstvene knjige ogleda se u tome što naglašava, objašnjava i podučava da čovjek u sebi ima dovoljno snage da gradi bolje društvo i društvene odnose, ili da kvalitetno živi i svojim postupanjem direktno utiče na sprječavanje kako nasilja tako i drugih nepravilnosti u društvenim odnosima na svakom mjestu i u svako vrijeme. Pored korisnih učinaka u već pomenutom smislu, vjerujem da će ova knjiga biti poticaj i primjer da se i iz drugih oblasti pored sociologije pojave djela ovako koncipirana i po mom uvjerenju izuzetno korisna za dalji razvoj kako pojedinaca tako i (globalnog) društva ubuduće.

Dr. sc. Goran Bašić

WHEN COLLABORATION BECOMES STRUGGLE

A sociological analysis of a project in the Swedish juvenile care

KADA SURADNJA POSTAJE BORBA

Sociološka analiza kao projekt u švedskoj maloljetničkoj zaštiti

KONFLIKTI KAO OBJAŠNJAVAJUĆE UPOREDBE

Goran Bašić docent je sociologije na Univerzitetu Lund u Švedskoj, sa posebnim interesom za sociologiju konflikata. Do spoznaja o konfliktima kroz dosadašnje naučne i naučno-istraživačke radove došao je kroz istraživanja provedena u švedskom pravosudnom sistemu, analizirajući istovremeno suradnju svih institucija koje dolaze u kontakt sa zatvorenicima u švedskim zatvorima.

Sveobuhvatni cilj studije je analizirati prepričane i obzervirane konflikte koji se mogu identifikovati u Švedskoj institucionalnoj njezi omladine (Swedish youth care). Metodološki pristup u izradi ovog doktorskog rada je INTERVJU u kojem je u projektu intervjuisan 151 učesnik: omladinci, roditelji, socijalni radnici, osoblje u zatvorenim institucijama, koordinatori, i to u namjeri da se odgovori na sljedeća pitanja: (1) Koji konflikti i alijanse su pronađeni u empirijskom materijalu? (2) Kako se ti konflikti i alianse manifestuju? (3) Kako su ti konflikti i alijanse nastali? Navedeni intervjui su provedeni kako bi se spoznali uzroci na koje treba djelovati kako bi poboljšali koordinaciju između socijalnih usluga i švedskog Nacionalni odbor institucionalne skrbi, te kako bi njihovi dosadašnji napori postali učinkovitiji.

Rad je svojevrsna analiza konfliktnih odnosa predstavljena nakon izvršene komparacije dobijenih saznanja od intervjuisanih. U njoj autor daje odgovore na pitanja koja se trebaju riješiti kako bi život u društvu krenuo „normalnim“ tokom, jer društvo, i ljudi koji žive u njemu, stoje na raskrsnici i pitaju se što učiniti dok odgovori mogu izazvati nepoželjene učinke. Rezultati analize predstavljeni su kao

odgovori na četiri posebna naučna pitanja i to o konfliktima između organizacija, kao i između maloljetnika i roditelja, zatim kroz susretanje konflikata i posljedice. Reformi sistema ustanova i službi za rad sa djecom u sukobu sa zakonom suprotno uobičajenom scenariju treba pristupiti sa ukidanjem ustanova za zavodski tretman uz hitan razvoj alternativnih programa zaključci su koji proizilaze iz ove studije. Goran Bašić kroz istraživanje uviđa da je nasilje kroz zatvore kao formalni oblik socijalne kontrole proizvelo novo nasilje i u konačnici uticalo na njegovo multipliciranje, što je suprotno i pogrešno u kontekstu rehabilitacije i reintegracije maloljetnika kao počinitelja zločina. Navedeno ne samo da doprinosi etiketiranju i daljoj stigmatizaciji onih koji su došli u sukob sa zakonom već isto preživljavaju i oni iz njihovog najbližeg okruženja kroz procedure i tretmane u koje su zbog odgovornosti, a radi dobrobiti maloljetnika, uključeni.

Izuzetan metodološki pristup, kao i zadivljujući broj recentnih izvora korištenih prilikom izrade studije, bitno su uticali na kvalitet zaključaka koji su prezentirani u ovom radu, a saznanja do kojih je autor došao sigurno će bitno utjecati na smanjenje ovih konflikata ubuduće.

Dr. sc. Khalid a. al Quraishi

INTELEKTUALNI TERORIZAM: DEFINICIJA, OBLICI I NAČIN PREVENCIJE

Dr.sc. Khalid a. Al. Quraishi profesor je na Islamskom univerzitetu „Al-Imam Muhamed b. Saud“ u Kraljevini Saudijskoj Arabiji. Knjiga „INTELEKTUALNI TERORIZAM: DEFINICIJA, OBLICI I NAČINI PREVENCIJE“ objavljena je nakon Međunarodne konferencije o stavu islama prema terorizmu i predstavlja komparativnu studiju šerijatskog sa međunarodnim pravom sa fokusom na intelektualni terorizam u namjeri da se ponudi jasna definicija terorizma, njegova klasifikacija prema pojavnim oblicima i najbolji načini prevencije. Naučni značaj rada ogleda se u najboljim načinima prevencije nasilja nad elementarnim ljudskim pravima nad kojim se vrši nasilje kroz intelektualni terorizam, a to su pravo na privatni život - koji je sastavni dio prava na život bez kojeg nema niti ostalih prava, zatim pravo na slobodu govora, mišljenja, uvjerenja i vjerovanja. Pri tome identifikacija onoga što jeste intelektualni terorizam sa aspekta islama i šerijatskog prava ukazuje na načine udaljavanja od onoga što islam jeste, jer su predstavljene radnje ili oblici intelektualnog terorizma povreda prava drugih i predstavljaju skrnavljenje islama koje je istovremeno i povreda svih prethodno navedenih ljudskih prava.

Ako se osvrnemo na sadržaj uviđamo da je autor, Dr. sc. Khalid a. Al. Quraishi, kroz četiri poglavlja nastojao istaći po njemu najznačajnije segmente rada, pa je tako u prvom dijelu ili „Uvodu“ nastojao predstaviti svrhu i značaj knjige, nakon

čega je u „Uvodnom dijelu“ predstavio etimološko određenje terorizma ili saznanja do kojih je došao u namjeri da na najbolji način definira terorizam nakon izvršene komparativne analize mnogobrojnih pojmovnih određenja koja su u direktnoj i indirektnoj vezi sa šerijatskim i međunarodnim pravom. Treći dio, za autora je prvi, nosi naziv „Oblici intelektualnog terorizma“ i u njemu autor kroz jedanaest poglavlja predstavlja oblike ispoljavanja ili vršenja intelektualnog terorizma, a to su za njega: optuživanja drugih bez jasnih dokaza, klasifikacija ili „etiketiranje“ u kontekstu širenja sumnji i dezinformacija kroz pogrešne i netačne interpretacije božje riječi, zatim, pogrešnu upotrebu nekih općih shvatanja, glasine, omalovažavanje i ismijavanje, obeshrabrivanje i zastrašivanje, radikalizam, hvalisanje i omalovažavanje, ogovaranje i trač, generaliziranje pogreške, odbacivanje drugih i uzurpiranje njihovih prava. Na kraju, u četvrtom dijelu koji je za autora drugi i nosi naziv „Načini prevencije od intelektualnog terorizma i izbjavljenje“ on predlaže najbolje načine prevencije prema uputama koje su proizišle iz časnog Kurana. Prema tome, jasno je da se uvaženi profesor Dr.sc. Khalid a. Al. Quraishi sudeći prema sadržaju opredijelio za jasnu identifikaciju problema i da se u knjizi na teorijskoj ravni suočio sa onim što je intelektualni terorizam vezujući ga za njegovo mjesto i ulogu u kontekstu globalnoga terorizma, ali ostajući pri tome duboko svjestan posljedica koje iz jednog i drugog proizilaze i nudeći najbolje načine kako bi se isti preduprijedili ili onemogućili ubuduće.

Ova knjiga iako nastala u namjeri razbijanja predrasuda i tabua u vezi sa terorom i terorizmom u kontekstu islama i šerijatskog prava predstavlja KROZ ISLAMSKO ISTINE ILI ISPRAVNO TUMAČENJE KURANA najbolje oružje odbrane od nadiruće „ISLAMOFBIJE“. Upravo zbog toga što je nauka istina ili jedan od puteva prema istini i što ništa osim toga ne smije biti ova knjiga kroz interpretaciju kuranjskih istina radi odbrane elementarnih ljudskih prava predstavlja značajno naučno djelo koje ne samo da ruši stereotipe i predrasude, već budi i inspiriše na nove naučne poduhvate u kontekstu pronalaženja najboljih načina zaštite od intelektualnog terorizma u kontekstu pravne prakse. Nažalost, ako isto posmatramo sa stanovništa evropskog i međunarodnog prava većinu od ovih saznanja ne bi mogli primjeniti, jer su većina od navedenih djela na štetu ljudskih prava, a u korist velikih sloboda (medijskih, intelektualnih i sl.) dekriminalizirana (poput uvrede, klevete, nekih oblika prevare). Iako šerijat ima jasan odnos i propisane kazne za ono što intelektualni terorizam jeste svjetovno pravo udaljilo se kroz slobodu mišljenja i izražavanja od te prakse, tako da je „pretjerana sloboda govora, mišljenja, uvjerenja i vjerovanja“ trenutno važnije od individualnih ljudskih prava za dalji razvoj demokratije.

Upravo u tome ogleda se posebna vrijednost ove knjige, jer iako autor nije imao multidisciplinarni pristup, kroz definiranje naučnog problema, suočavanje sa njim i prijedlog rješenja istog, budi interes ne samo pravnih nauka, (jer su pravници i najglasniji protivnici svih oblika „zloupotrebe sloboda“ na štetu drugoga, a posebno drugačijeg, već i sociologa, konfliktologa, psihologa, etičara i mnogih drugih koji su hipersenzibilni na posljedice koje proizvodi pravna anarhija i nasilje), jer se time urušavaju temelje demokratije, radi čega autor kroz knjigu poručuje da se trebamo vratiti „principu jednakosti u pravima za sve“, ali da u primjeni i uživanju istih moramo imati na umu posljedice koje iz ove primjene proizilaze za druge. Ta-

kođer, ukoliko težimo uređenome svjetskom poretku u kojem važe jednaka pravila igre za sve, veću pažnju trebamo posvetiti našim različitostima koje ne bi trebalo da nas udaljavaju već povezuju i spajaju kroz zajedničke aktivnosti uz uzajamno poštovanje (kao poštovanje svake individue). Moral, čast i dostojanstvo ne smiju da se podrazumijevaju, već treba da se sankcioniraju svi oni koji ih narušavaju i ugrožavaju. Napad na ove vrijednosti pojedinačno, napad je na društvo u cjelini, tako da ako težimo boljem društvu moramo imati bolji odnos sa većim respektom i trudom prema svakom članu zajednice, jer to je najbolji način prevencije ne samo intelektualnog terorizma, već i drugih oblika nasilja i terora ubuduće. Ova knjiga jasno pokazuje da su kuranske istine utemeljene na poštovanju individue i principa jednakosti za sve, što znači da je prevencija intelektualnog terorizma odbrana čovječanstva i ljudskosti, ako dosljedno slijedimo kuranske upute. Kao što terorizam nije „islamski“, niti je hrišćanski Božić „srpski“ već pravoslavni, tako ni prevencije masovnog nasilja i globalnog terorizma nema ukoliko ne pođemo od prevencije intelektualnog terorizma ili dok ne promijenimo odnose jedni prema drugim.